

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 2(14)

Київ 2006

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)я43
М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Гайченко В. А., д-р біол. наук, проф. — заступник головного редактора
Саєвич І. Г., канд. філол. наук — відповідальний редактор
Марусєва О. А. — відповідальний секретар
Чирков В. М. — відповідальний редактор за випуск

Економічні науки і менеджмент

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Титова Н. А., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Ніколенко Ю. В., д-р екон. наук, проф., Криклій А. С., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф.

Політичні науки

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Горбатенко В. П., д-р політ. наук, проф., Кирилюк Ф. М., д-р філос. наук, проф., Храмов В. О., д-р політ. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф., Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Коломінський Н. Л., д-р психол. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Сагач Г. М., д-р пед. наук, проф.

Юридичні науки

Бабкін В. Д., д-р юрид. наук, проф., Коваленко В. В., д-р юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Скрипнюк О. В., д-р юрид. наук, проф., Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф.

*Рекомендовано Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 3 від 29 березня 2006 р.)*

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М43 Наукові праці МАУП / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К. : МАУП, 2001. —
Вип. 1. —
ISBN 966-608-120-2

Вип. 2(14). — 2006. — 196 с. — Бібліогр. в кінці ст. —
ISBN 966-608-655-7

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки і менеджменту, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, у якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, менеджменту, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

ББК 65.9(4УКР)я43+88я43

ISBN 966-608-120-2
ISBN 966-608-655-7

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2006

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ І МЕНЕДЖМЕНТ	5	Борщ В.В., Осоченко І. В. Методи прийняття рішень у менеджменті	61
Сєвка В. Г., Мальцева М. Ю. Будівельний потенціал як складова розвитку економіки країни	5	Солопенко Р. І., Солопенко Р. Р. Економічне обґрунтування управлінських рішень, пов'язаних із системою кадрового менеджменту транспортного підприємства.....	64
Савельєва Т. М. Проблеми розвитку великих корпоративних структур в економіці України	9	Шульжик Ю. О. Проблема прогнозування динаміки одно- та різномісних об'єктів з нелінійними зв'язками	69
Мамонова Н. В., Москвіна А. О. Про пріоритети створення умов сталої конкурентоспроможності країни	14	Морозова Н. І. Проектна діяльність в організації та структурні зміни в управлінні нею	75
Крочук В. М. Методичні аспекти аудиту доходів і витрат транспортного підприємства	18	Стрельчук А. С., Пенцов О. С. Автоматизовані системи управління в роботі організацій державної і недержавної форм власності	81
Нгуєн Тхі Тхань Тінь Основні напрями, механізми і завдання інтеграції В'єтнаму в економічну та фінансову регіональну й світову системи	22	Смерічевська С. В. Інновації в освіті та основні підходи до їх вивчення	85
Бовтрук Ю. А. Валютна інтеграція як сучасна риса розвитку світового господарства	28	ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	89
Гнезділова Н. М. Інтеграційні процеси системи освіти в Україні	34	Маркова С. В., Баран О. В. Українська геополітика: сучасні проблеми і тенденції	89
Бойченко Е. Б. Гендерний аналіз кон'юнктури ринку праці Донецької області	38	Панкевич О. З. Реалізація принципу розподілу влади у США (зовнішньополітичний аспект)	96
Макаровська Т. П. Інформаційна безпека України як передумова її вступу до СОТ	45	Горбатенко І. А. Політологія як чинник консолідації українського суспільства	101
Рябченко І. М., Баранов Ю. В., Гагарін В. В., Хіврич І. Ю., Лаврушко Л. Г. Розробка моделі для вирішення задачі прогнозування	48	Кран А. П. Сутність політичної стабільності: індикатори і функції	107
Дідик Я. М. Використання математичних моделей для планування рекреаційного природокористування ...	51	Шевченко О. М. Військовий потенціал та ядерна програма Пакистану	114
Бараболя В. І., Крутовий Ж. А., Касілова Л. О., Мамонова Н. В. Актуальні напрями вдосконалення вищої освіти в Україні	54	Білошицький С. В. Національні інтереси України в умовах глобалізації світових процесів	120
Мамонов К. А., Савченко М. М. Вибір напрямів цільових методів удосконалення професійної підготовки кадрів на підприємстві	57	Сычева Н. А. Стратегическое планирование избирательной кампании: методологический аспект	126

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2006, вип. 2(14), с. 34–37

Багатоступенева система вищої освіти України, яка запроваджена законами України “Про освіту”, “Про вищу освіту” та відповідними нормативними документами Кабінету Міністрів України і Міністерства освіти і науки України, здебільше відповідає моделі, запропонованої країнами — учасниками Болонського процесу. Подальша модернізація вищої школи України має бути зорієнтована на інтегрування національної системи вищої освіти в європейський освітній та науковий простір.

Відповідно до Закону України “Про освіту” [2] освіта — це основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави, яка ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами.

Законодавство України про освіту базується на Конституції України [1] і складається з інших актів законодавства України, завданням якого є регулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної, наукової, загально-культурної підготовки громадян України [2, ст. 2].

Стратегічно українська політика щодо вищої освіти зорієнтована на потреби особистості в подальшому працевлаштуванні. Це відбувається завдяки розширенню доступу до якісної освіти, що є одним із завдань Болонського процесу та міститься в документах Ради Європи.

Нині в Україні налічується 1003 вищих навчальних заклади, з яких понад 300 здійснюють освітню діяльність на університетському рівні. Розвинена система вищих навчальних закладів недержавної форми власності. Якість освіти посідає п'яте місце серед пріоритетів Болонського процесу, але оцінка якості освіти в Європі по суті передувала Болонському процесу.

У процесі моніторингу на національних рівнях освіти можуть бути задіяні урядові структури, незалежні агенції, самі навчальні заклади та незалежні експерти. У кожній країні, за даними експертів Ради Європи, є хоча б одна агенція, яка займається проблемами якості. Є і різні об'єкти

оцінки: від програм та безпосередньо навчальних закладів до вивчення певних проблем чи питань на загальноуніверситетському рівні, як, наприклад, у Шотландії [6; 7].

Якщо говорити про представництво в національних агенціях, які займаються питаннями якості освіти, то за кордоном до їх складу входять представники університетів, урядових структур, незалежні експерти, а також студентство. У деяких країнах вважають, що самі університети повинні акредитувати свої програми, а у країнах Східної та Центральної Європи стандарти акредитації, як і в Україні, встановлює держава. Але основну відповідальність за якість несуть самі університети, тобто вони мають її забезпечити. Викладацький склад сприяє цьому. Законодавство ж має дати університетам можливість забезпечити таку якість навчання. Нині поширена практика надання громадськості інформації про якість та стандарти. Це важливо для мобільності студентів, які хочуть знати про те, що і як їм викладатимуть, як у Польщі, США, Великій Британії. На європейському рівні з учасниками Асоціації університетів працює міжнародна організація “ENQA” та “EUPASHE”, яка займається навчальними закладами типу коледжів. Робота “ENQA” та “EUPASHE” спрямована на розроблення стандартів, процедури забезпечення якості [6; 8].

Один із китів, на якому будується Болонський процес, — автономія університетів. Європейська спільнота розглядає їх як партнерів у побудові суспільства “Європи знань”. Сьогодні не можна уявити університети без автономії. І водночас

автономія, свобода щодо процесу навчання та наукових досліджень означає і підзвітність. Підзвітність передусім щодо якості навчання, рівня засвоєння студентом матеріалу. Традиційні моделі управління університетів змінюються. Університети дедалі більше відчувають зовнішній вплив, і не завжди від держави, а швидше від ринкових сил та комерційних інтересів. Поширюється модель управління, коли університети мають наглядові ради, до яких входять поряд із представниками академічної спільноти зовнішні спостерігачі та студенти [5].

Усі зміни в навчальних закладах відбуваються заради того, щоб задовольнити вимоги студентів до освіти. Тому одне з питань, які порушує європейська спільнота, — розширення участі студентського загалу в процесах управління університетів, заохочення студентства до вирішення питань умов життя і навчання в закладах освіти, якості освіти. Ці процеси властиві і українським вищим навчальним закладам. В Україні на законодавчому рівні закріплено право вихованців університетів та інститутів на створення в межах закладу студентських парламентів, сенатів, старостатів. Є цікавий досвід у Львівському національному університеті ім. Івана Франка, де підтримуються студентські ініціативи, потребує закріплення система студентського самоврядування, яка б за допомогою певних механізмів забезпечила активну роль студентства як суб'єкта навчального процесу.

Експерти Ради Європи розглядали проблему визнання кваліфікацій у Європейському регіоні та питання забезпечення освіти впродовж життя в контексті Болонського процесу.

В Україні проводиться педагогічний експеримент щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації. Термін проведення експерименту складається з етапів [4]:

- перший етап (2003–2004 рр.) передбачає розроблення навчально-методичних матеріалів, змісту освіти, форм організації навчального процесу тощо, їх апробація в експериментальних групах, визначених напрямів підготовки, спеціальностей;
- другий етап (2005–2008 рр.) передбачає внесення коректив до експериментальних матеріалів та їх апробація на більшій частині учасників експерименту.

Подальші соціально-економічні й політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності Ук-

раїни, входження її в цивілізоване світове співтовариство неможливі без структурної реформи національної системи вищої освіти, спрямованої на забезпечення мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності фахівців з вищої освіти.

Однією з передумов входження України до єдиної Європейської зони вищої освіти є реалізація системою вищої освіти України ідей Болонського процесу.

На виконання першочергових завдань, що впливають із зазначеного вище, рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України від 28 лютого 2003 р. (протокол № 2/3-4) і від 24 квітня 2003 р. (протокол № 5/5-4) передбачено проведення з 2003/2004 навчального року педагогічного експерименту щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації.

У Законах України “Про вищу освіту” від 17 січня 2002 р. № 2984-III та “Про інноваційну діяльність” від 4 липня 2002 р. № 40-V, Державному класифікаторі професій ДК 003-95, Державному класифікаторі видів економічної діяльності ДК 009-96, Комплексі нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти (додаток № 1 до наказу Міносвіти України від 31 липня 1998 р. № 285 зі змінами та доповненнями, що введені розпорядженням Міністерства освіти і науки України від 5 березня 2001 р. № 28-р) визначені нові терміни [4; 6]:

- кредитно-модульна система організації навчального процесу — це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів);
- заліковий кредит — це одиниця виміру навчального навантаження, необхідного для засвоєння змістових модулів або блоку змістових модулів;
- модуль — це задокументована завершена частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу;
- змістовий модуль — це система навчальних елементів, що поєднана за ознакою відповідності певному навчальному об'єкту.

Розвиток України визначається у загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності загальносвітової культури: парламентаризм, права людини, пра-

ва національних меншин, лібералізацію, свободу пересування, свободу здобуття освіти будь-якого рівня та ін., що є невід'ємним атрибутом громадянського демократичного суспільства.

Інтеграційний процес полягає у впровадженні європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці, поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків в Європейському Союзі. Внаслідок цього в Україні має підвищитись європейська культурна ідентичність та має посилитись інтеграція до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного простору. Здійснення цього завдання передбачає взаємне зняття будь-яких принципових, на відміну від технічних, обмежень на контакти і обміни та поширення інформації.

Основними цілями реформ в Україні є підвищення життєвого рівня населення завдяки переходу до ринкової економіки, забезпеченню захисту громадянських прав і розширенню індивідуальних свобод особи. Ринок праці і соціальна політика є найважливішими компонентами досягнення цих цілей, тому що вони необхідні для забезпечення продуктивності сучасної економіки.

У цьому контексті реформування вищої освіти і науки в Україні передбачає:

- перехід до динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, що дасть змогу задовольняти можливості особистості у здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівня за бажаним напрямом відповідно до її здібностей та забезпечити її мобільність на ринку праці;
- формування мережі вищих навчальних закладів, яка за формами, програмами, термінами навчання і джерелами фінансування задовольняла б потреби кожної людини і держави загалом;
- підвищення освітнього і культурного рівня суспільства, створення умов для навчання впродовж усього життя;
- запровадження в системі вищої освіти і науки України передового досвіду розвинених країн світу та її інтеграція у міжнародне науково-освітнє співтовариство;
- пошук рівноваги між масовою фундаментальною та елітарною освітою, з одного боку, та вузькою спеціалізацією і професіональною досконалістю — з іншого.

Створення передумов для входження системи освіти України до єдиного європейського та світового освітнього і наукового простору шляхом впровадження в систему вищої освіти України ос-

новних ідей, сформульованих Болонською декларацією 1999 р. та іншими документами Болонського процесу, свідчить:

- про побудову Європейської зони вищої освіти як передумови розвитку мобільності громадян з можливістю їх працевлаштування;
- формування та зміцнення інтелектуального, культурного, соціального та науково-технічного потенціалу України як складової Європи;
- посилення міжнародної конкурентоспроможності як національної, так і європейської систем вищої освіти, підвищення їх престижності у світі;
- конкуренцію з іншими системами вищої освіти за студентів, вплив та престиж;
- підвищення визначальної ролі вищих навчальних закладів у розвитку національних та європейських культурних цінностей (вищі навчальні заклади як носії національної та європейської свідомості).

Формування індивідуального навчального плану студента здійснюється на підставі переліку змістових модулів (блоків змістових модулів навчальних дисциплін), що сформовані на основі освітньо-професійної програми підготовки і структурно-логічної схеми підготовки фахівців. Навчальна дисципліна формується як система змістових модулів, передбачених для засвоєння студентом, об'єднаних у блоки змістових модулів — розділи навчальної дисципліни [4].

Реалізація індивідуального навчального плану студента здійснюється впродовж часу, який не перевищує граничного терміну навчання. Нормативний термін навчання визначається на підставі галузевих стандартів вищої освіти. Граничний термін може перевищувати нормативний на один рік. Різниця між граничним і нормативним термінами не фінансується з державного бюджету.

Індивідуальний навчальний план студента містить нормативні та вибіркові змістові модулі, що можуть поєднуватися у певні навчальні дисципліни. Нормативні змістові модулі необхідні для виконання вимог нормативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики. Вибіркові змістові модулі забезпечують підготовку для виконання вимог варіативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики, у тому числі відповідність обсягу підготовки, передбаченому нормативним терміном навчання. Вони дають можливість здійснювати підготовку за спеціалізацією певної спеціальності і сприяють академічній мобільності і поглибленій підготовці

в напрямках, визначених характером майбутньої діяльності. Сукупність нормативних змістових модулів визначає нормативну (обов'язкову) складову індивідуального навчального плану студента.

Формами організації навчального процесу є лекційні, практичні, семінарські, лабораторні та індивідуальні заняття, всі види практик і консультацій, виконання самостійних завдань та інші форми і види навчальної та науково-дослідницької діяльності студентів.

Таким чином, головною метою дій є вжиття заходів для входження національної системи освіти і науки в європейський простір з реалізацією вимог, критеріїв і стандартів:

- постійне навчання впродовж усього життя;
- мотивоване залучення студентів до навчання;
- сприяння привабливості та конкурентоспроможності Європейського простору вищої освіти і науки для інших регіонів світу.

Для реалізації концептуальних засад Болонського процесу в Україні необхідно вдосконалити двоступеневу структуру вищої освіти, прийняти прозорі та зрозумілі градації дипломів, ступенів і кваліфікацій, використати єдину систему кредитних одиниць і додатка до диплома, врахувати європейську практику організації акредитації та контролю якості освіти, підтримувати і розвивати європейські стандарти якості, ліквідувати перепони для розширення мобільності студентів, викладачів і дослідників, запровадити сучасні підходи інтеграції вищої освіти і науки щодо підготовки магістрів та аспірантів і забезпечити подальший розвиток автономності та самоврядування у системі вищої освіти і науки.

У свою чергу, це може привести до системної модернізації в системі освіти загалом та набли-

жити якості освіти до вимог тих стандартів, що напрацьовані європейською спільнотою для впровадження до 2010 р., а це надає можливість запровадити в Україні загальноєвропейську систему наукових ступенів і систему кредитів, сумісну із Європейською кредитно-трансферною системою навчання, сприяти мобільності громадян України, які здобувають освіту або надають освітні послуги [4; 6].

Література

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. — К.: Преса України, 1997.
2. Закон України "Про освіту" (із змін. і допов.) від 18 червня 1992 р. № 2477-XII.
3. Указ Президента України "Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні" // Уряд. кур'єр. — 2005. — № 123, 7 лип.
4. Програма проведення педагогічного експерименту щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації: Наказ МОН України від 23 січня 2004 р. № 48.
5. Журавський В. С., Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. — К.: ІВЦ "Видавництво "Політехніка", 2003. — 200 с.
6. Кредитно-модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації: Матеріали наук.-практ. семінару. — Л.: Львівська політехніка, 2003. — 111 с.
7. Кремень В. Г. Болонський процес: зближення, а не уніфікація // Дзеркало тижня. — 2003. — № 48(473), 13–19 груд.
8. Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д. та ін. Болонський процес у фактах і документах. — Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. — 52 с.

Multilevel system of higher education of Ukraine introduced by the laws of Ukraine "About Education" and "About Higher Education" and corresponding normative documents by the Cabinet of Ministers of Ukraine and Ministry of Education and Science of Ukraine, basically corresponds to the model proposed by the member-countries of the Bologna Process. Further modernization of High School of Ukraine must be oriented on the integration of National System of Higher Education into European educational and scientific expanse.

Надійшла 20 квітня 2006 р.